

© 2012/1-2

kontext, sémantický index podle MČ a PMČ, hodnocení gramatické správnosti (u spojek i hodnocení gramatické správnosti pravého kontextu), poznámky anotátora, případně i návrh opravy odchylky/chyby. Každá anotace prochází kontrolou druhé osoby a následným rozbohem prováděným nedoslýchavým spoluřešitelem, který oba jazyky ovládá na vysoké úrovni.

Záběr analýzy však nemůže být omezen na prosté zhodnocení správnosti předložky či spojky na určitém místě ve větě, ale je třeba zohledňovat i mnohé další jevy. Už teď je zřejmé, že na užití spojky je úzce vázán slovesný čas v daném souvětí nebo že některá předložková spojení jsou neslyšícími chápána spíše jako fráze, a tak se mohou spojení gramaticky náležitá ocítat na místech, kde je rodilí mluvčí vnímají jako nepatřičná. Hodnocení a/gramatičnosti užitých předložky/spojky v daném kontextu se zakládá na pojetí v mluvnicích (MČ2, PMČ), zohledňuje však zároveň i dynamiku současné češtiny, jež je zejména u distribuce předložek velmi silná. Kontroly pak eliminují potenciální omezení na výhradně subjektivní interpretaci. Utvořená databáze má být zejména zpracovaným materiálem, z něhož bude teprve vycházet výzkum lingvistický, proto by měla být nástrojem přístupným i pro případné další výzkumy. Jejím vytvoření předcházelo sepsání anotačního manuálu, stanovujícího postupy práce na anotaci, přičemž byl i tento manuál zamýšlen jako možný výchozí materiál pro budoucí podobná zkoumání textů z korpusu DEAF. Je dobré zdůraznit, že při práci s texty neslyšících autorů se mnohdy setkáváme se značnými problémy už u výkladu samotného smyslu textu, proto je při rozbořech třeba otevřený přístup k interpretaci a k hodnocení ne/správnosti užití. Obecně by se měl anotátor v případě plurality možných výkladů přiklánět k variantě, která je pro pisatele nejpříznivější, tj. je-li to jen trochu možné, značit použitý jazykový prostředek jako potenciálně správný, nikoli špatný.

Nyní se nacházíme zhruba v polovině řešení projektu. Je sepsán anotační manuál a dokončován nejobsáhlejší úkol – vytvoření anotované databáze užitých spojek a předložek v aktuální verzi korpusu DEAF. Následná práce se získaným jazykovým materiálem bude plnit dva stanovené úkoly. Půjde jednak o sepsání dvou teoreticky zaměřených lingvistických studií, věnovaných předložkám i spojkám v psané češtině českých neslyšících, jednak o vytvoření výukového materiálu určeného školám pro děti s vadami sluchu. Výukový materiál bude mít podobu rozličných cvičení, díky nimž si budou žáci moct upevňovat své znalosti o češtině a procvičovat užívání předložek a spojek v širokém spektru úkolů. Materiál bude obohacen o příklady na DVD, aby si žáci lépe osvojovali vztahy mezi českým znakovým jazykem a češtinou, a o klíč určený učitelům. Už teď se např. v oblasti užívání předložek ukazuje jako velmi problematické chápání opozice sémantiky statické–dynamické u spojení s předložkami *k* vs. *u*, se slovesy pohybu apod. Cvičení tedy nebudou pasivním doplňováním „správných“ jednotek do textu, ale budou cílit na rozvoj širšího jazykového povědomí a orientace v jazykové praxi.

Vedle odborných studií budou výsledky projektu zpřístupněny i formou přednášky v Kruhu přátel českého jazyka v prosinci 2012 a v rámci oborových seminářů na FF UK v Praze.

Hana Prokšová

Metodika vzdělávání romských žáků v českém jazyce

Metodika vzdělávání romských žáků v českém jazyce je dvouletý vnitřní grant (projekt specifického výzkumu č. VG 148/2012, číslo střediska 263102), který probíhá na ÚČJTK FF UK

Horizonty

v Praze. Jeho řešitelkami jsou doktorandky ÚČJTK Kateřina Šormová a Zuzanna Bedřichová a je realizován v letech 2012–2013.

Projekt je rozdělen do dvou fází. V první z nich probíhá analýza současných vzdělávacích metodik v oblasti českého jazyka, které jsou využívány v práci se školami, jež navštěvují romští žáci. Hlavní složkou výzkumu je analýza učebnic českého jazyka pro základní školy (jedná se o učebnice schválené doložkou MŠMT). Řešitelky při tom vycházejí ze svých poznatků o nejčastější chybovosti romských žáků v písemných projevech (analýza chybovosti vychází z materiálu korpusu jazykových projevů romských žáků ROMi¹). Při analýze učebnic se snaží zhodnotit, zda se učebnice věnují těmto chybovým okruhům. V rámci této fáze provedly řešitelky dotazníkovou šetření mezi učiteli vyučujícími romské žáky, jež zahrnovala dotazy na využívané učebnice a další učební pomůcky, na hodnocení těchto pomůcek z hlediska jejich využitelnosti v praxi, na multikulturní orientaci atd.

V druhé fázi projektu se řešitelky pokusí navrhnout metodiku výuky českého jazyka, která by odpovídala potřebám romských dětí. Kromě charakteristiky cvičení zaměřených na hlavní okruhy chyb budou součástí návrhu metodiky i další, obecnější aspekty jako přehlednost učebnic, multikulturní prvky, uzpůsobení modelu světa a rodiny představovaných v učebnicích tak, aby odpovídaly zkušenosti a vnímání světa romských žáků apod.

Kateřina Šormová a Zuzanna Bedřichová

Pražské přednášky Martina Haspelmatha

V zimním semestru akademického roku 2011/2012, konkrétně v úterý 15. a ve středu 16. listopadu, přednášel na FF UK v Praze jazykový typolog Martin Haspelmath (z Institutu Maxe Plancka pro evoluční antropologii v Lipsku).² Obě své přednášky proslavil anglicky. Je s podivem, že ani v případě tak významného hosta (a přes dobře zvládnutou propagaci) nebyla přednáška nijak zvlášť hojně navštívena – v místnosti č. 301 na hlavní budově rozhodně nebyla hlava na hlavě, jak by se dalo vzhledem k Haspelmathově světové proslulosti čekat. Přitom právě podobná vystoupení poskytují přednášejícím možnost podělit se s posluchači o jistý druh méně formálních informací, které – přestože zajímavé, důležité a dobře podložené – není dost dobře možné napsat do (standardní) odborné stati, a nelze se je tedy dozvědět jinde než při živém osobním setkání na přednášce. Martin Haspelmath zvolil – samozřejmě při zachování veškeré odborné úrovně – přístup spíše méně formální (účastníky např. přivítal sdělením, že Lipská univerzita, odkud do Prahy přijel, vznikla v prosinci r. 1409 díky tomu, že po vydání dekretu Kutnohorského (v lednu téhož roku) sem odešli Prahu opustivší němečtí Mistři) a o daný typ informací tak nebyla nouze.

Svou první přednášku nazvanou *Comparative linguistics in the Humboldtian spirit* M. Haspelmath věnoval obecným problémům spojeným se srovnáváním jazyků. Sympaticky a sebeironicky přiznal, že humboldtovský duch z titulu přednášky do jejího obsahu příliš nepronikl a objevil se v něm hlavně proto, že Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

1 Databanka ROMi vznikla v rámci projektu Inovace vzdělávání v oboru čeština jako druhý jazyk, který byl realizován v letech 2009–2012 na Technické univerzitě v Liberci a Filozofické fakultě UK v Praze.

2 Viz o něm též článek Jana Křivana v rubrice *Osobnost* v SALi 2/2010 na s. 89–102.